

Necdet BAYRAKTARÖĞLU
Emekli Savcı

Hoşgörülü Ol ki Sen de Hoş Görülesin

Yüce Allah, kainatta yarattığı her varlığa kendi özelliğine göre verilmiş vazifeler yüklemiştir. İnsanlar toplu bir halde yaşamak ihtiyacındadırlar. toplum hayatının devamı için, herkesin birbirlerine karşı vazife ve sorumluluklarını yerine getirmeleri lazımdır. Bu vazife ve sorumluluklardan en önemlisinden birisi de hoşgördür.

Hoş kelimesinin anlamı: **“Duyguları okşayan, güzel duygular uyandıran, zevk veren, beğenilecek yönleri bulunan olarak”** ifade edilmektedir. Hoş görmek ise: **“Gücenilecek bir davranışı anlayışla karşılamak, kusur saymamak, katlanmak, müsamaha etmek”** şeklinde açıklanmaktadır. Hoşgörü anlam olarak, kendine aykırı gelse de her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiğince olgunlukla karşılamaktır. Kendi düşünce ve anlayışına uygun olmasa bile, başkalarının düşünce ve davranışlarını rahatça ifade etmelerinden rahatsız olmama, tepki göstermemedir.

Hoşgörülü olmak, karşı tarafın her dediğine evet demek, affetmek, razı olmak, boyun eğmek, göz yummak, boş vermek, aldırılmamak ve izin vermek anlamında değildir. Olaylara, davranışlara ön yargısız yaklaşımdır. Kendini bir başkasının yerine koyup onu anlayabilmektir. Anlayabilmek, zaten hoşgörüye giden altın yoldur ve içinde sevgi muhakkak şarttır. Yunus Emre bu konuda: **“Benlik davasını bırak / Muhabbetten olma irak / Sevgi ile**

dolsun yürek / Hoşgörülü olmaya bak” diye söylemiş, Aşık Veysel ise: **“Madem görüyorsun, o vakit hoş görüver”** demektedir.

Dinimiz, inancın huzur bulması için ameli esas almıştır ve insanların karşılıklı münasebetlerinde hoşgörü esasını getirmiştir. Hoşgörülü olmak, sabretmeyi bilmektir. Kuranımız Nahl suresi 125. Ayette: **“Ey Muhammed Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır”** denilmektedir. Sakin ve yumuşak olarak sabırla kalplere sızmayı, hoşgörü esasına göre davranmayı tavsiye ediyor. Çünkü kaba davranış, incitici olmak daima kaybettirir. Aynı Ayette devam ederek: **“Onlarla en güzel şekilde tartış”** diyor. Bütün sevgiler hoşgörü ile başlar, büyür ve yücelir. Yüce Allah Kuranımız Bakara Suresi 109. Ayetinde: **“... Af ve hoşgörü ile davranın”** diye buyurmaktadır. Hz. Peygamberimiz de, insanları hoşgörü sahibi olmaya davet ederken **“Hoşgörülü ol ki, sende hoş görülesin”** demiştir. Victor Hugo ise. **“Hoşgörü, en iyi dindir”** diye söylemiştir.

Hoş görmek, olayları, durumları, kişileri iyi yönünden yakalayabilmektir. Hoşgörülü olmak için adaletli, vicdanlı, merhametli, şefkatli ve sevgi dolu olmak lazımdır. Hoşgörülü olmayanlar çevrelerinde kimseyi bulamazlar. Yumuşaklıktan mahrum olan hayırdan, iyilikten mahrum kalır. Yumuşaklığın bulunduğu yerde güzellik, şiddet ve kaba kuvvetin olduğu yerde çirkinlik vardır. Kuranımız

Fusilet Suresi 34. Ayette: **“İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel şekilde sav (bertaraf et, önle). O zaman seninle aranda düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur”** diyerek fenalık yapana, kötülük edene sabır ve sükunetten, hoşgörüden ayrılma denilmektedir. Hz. Mevlana ise: **“Şefkat ve merhamette güneş gibi ol, hoşgörüde deniz gibi ol”** diye belirlemektedir.

Biz dünyaya şikayet etmeye, başkalarının kusurlarını aramaya gelmedik. Sevmeye, sevilmeye geldik. Bir atasözümüz de: **“Dünyada rahat yaşamak isteyen her şeyi hoş görmeli”** denilmektedir. Üzümün çöpü var, armudun sapı var diye irdeler, incele durursak, bütün çevreye nefsin, egonun gözlüğü ile bakarsak hüsrana buluruz. İnsanı insan olarak sevebilmek, onu kusur ve meziyetleri ile kabul etmektir. Yine bir atasözünde: **“Sevgiyi bilene güldür, hoşgörü”** denilmiştir. Hoşgörüde müsamaha ve tahammül ve iyi niyet, af var. Maide Suresi 13. Ayette: **“...Sen onları affet aldırma”** denilmektedir.

Sevgi, saygı, hoşgörü birbirini tamamlayan, hayatı anlamlı kılan üç unsurdur. Hoşgörü, kalpten uzaklaşırsa, vicdani ve insani duygular zayıflar ve Allah o kalbe bakmaz. Hoşgörü ile geceler aydınlanmış, kışlar bahara erer. Yunus Emre: **“Yaratılanı hoşgör yaratandan ötürü”** demektedir. Bizler hatalı ve kusurlu varlıklarız. El açıp kusurlarımız için Rabbimize yalvarırız. Birbirimizi hoş-

görü ile karşılar, benimser ve kabul ederiz. Yarattığımız her insan Allah'ın kuludur. Hoşgörü ilgili olarak söylenen atasözlerimizde. **“Dikensiz gül olmaz, sana taşla vurana sen aşla vur, dervıştır hoşgörür, sür git dememişler gör geç demişler, insan beşer, kul şaşar”** diye belirtilmiştir.

Hoşgörülü insan, mutluluğu ve huzuru diğer insanlardan çok yaşar, olumlu olur ve sıkıntı, stresten uzak kalır. Sevenleri artar, saygı görür ve değer verilir, çevresi ve dostları çok olur ve ilişkilerde kolaylık kazanır. Bir ata sözümüzde: **“Kusursuz dost arayan, dostsuz kalır”** denilmektedir. Hoşgörülü olmayan insan yalnız kalmaya mahkumdur.

Hoşgörülü olmak için insanlara anlayışlı ve uyumlu davranışlarda bulunmalıyız. Farklı duygu ve düşünceleri anlamalı ve saygı duymalıyız. Hataları için insanları suçlamamalıyız. Hataları görmemeli, örtmeye çalışmalı ve affedici olmalıyız. Kusurları ve ayıpları araştırıp ortaya çıkarmamalı ve bunlarla alay etmemeliyiz ve insanların hakkına saygı göstermeliyiz. Düşünür Gothe: **“Sevdiğinin kusurlarını hoş görmeyen sevmiyor demektir”** diye söylemiştir.

Yapılan her şeyi hoşgörü ile karşılamak mümkün değildir. Tarihte ve bugün yaşanan katliam, şiddet, zulüm, işkenceleri ve savaşları hoşgörü ile karşılamak mümkün değildir. Dünyada barış, sevgi, saygı, huzur isteniliyorsa, bunun en temel şartı hoşgörü anlayışını benimsemektir. Hoşgörü, başka inanç, düşünce ve devletlerin varlıklarına saygılı olmaktır. Hz. Mevlana bu hususta: **“Gel, gel her ne olursan ol gel! İnançsız da, putpe-rest de olsan, gel! Burası umutsuzluk dergahi değil, yüz kere bozsan da tövbeni yine gel!”** diye söylemiştir. Hoşgörü evrensel bir nitelik taşıyor ve yolu sevgiye dayalıdır. Atatürk ise bu konuyu: **“Uygarlık demek, bağışlama ve hoşgörü demektir”** diye ifade etmiştir.

Hoşgörünün karşıtı ise, hoşgürsüzlüktür. Ön yargılı olmak, katı olmak ve katı davranmaktır. Hoşgürsüzlüğün temelinde bencillik yatar. Kişi karşı tarafı değil, kendi istek ve beklentilerini ön planda tutar. Karşı tarafa hata yapma hakkı tanımaz. Bir insanın her zaman haklı olması veya hata yapması mümkün değildir. Böyle bir anlayış ve bakış düşünülemez. Bu nedenle insanlar arasında iletişim için hoşgörü lazımdır. Bu ilişkilerdeki hoşgörülü davranışlar, önyargıları ve katılığı yıkar ve barışı, başarıyı ve mutluluğu kazandırır. Bugün evde, okulda, sokakta, trafikte, işyerinde, komşulukta ve akrabalar arsında hoşgörü eksikliği mevcuttur. Bencillik, sevgisizlik, güvensizlik, anlaşmazlık, tartışma, kavga ve olumsuzluklar adına her şeyi görebilir ve yaşayabilirsiniz.

Hoşgörüye hayata geçirebilmek için iletişim ve diyalog gereklidir. Hoşgörü, farklı fikirlere, davranışlara saygıdır, iyi karşılamaktır. İnsanlarla iyi ilişkiler kurmasını sağlar. Voltaire: **“Hoşgörü nedir? Hoşgörü insanlığın bir parçasıdır. hepimizin hataları ve eksikleri var; gelin karşılıklı olarak birbirimizin hata ve eksiklerini bağışlayalım, çünkü hoşgörü doğanın ilk yasasıdır”** diye söylemiştir.

Aile içinde hoşgörünün çok önemli yeri vardır. Hoşgörülü bir ailede, sıcak bir ortam ve beraberlik ruhu artar, huzurun devamını sağlar. Yuva-yı mutlu kılmanın yolu hoşgördür. Özellikle çocuklara gösterilen hoşgörü, aile içi samimiyet ve güveni çoğaltır. Çocuklara sağlıklı bir ortamda büyüme ve gelişme imkân verir.

Hoşgörü toplumda, yönetimde, idarede, iş yerlerinde çok önemlidir. Hoşgörülü insan başkalarının düşüncelerine saygılı olan, onlardan yararlanan, doğruya ulaşmak için başkalarının görüşüne başvuran insandır. Bir atasözünde **“Akıllıya danışarsan, onun akli seninle olur”** denilmektedir. Bu nedenle yönetimde ve işyerlerinde hoşgörülü davranıldığı tak-

dirde başarı her zaman yüksek olur. Kararların alınması ve uygulamasında büyük yeri vardır. İdare akla, bilgiye ve hoşgörüye dayanmalıdır. H. Wilhelm Van Loon: **“İnsanlığın kurtuluşunu sağlayacak en büyük erdem toleranstır”** diye söylemiştir.

Hoşgörünün hakim olduğu toplumlarda uyum, uzlaşma, paylaşma ve kaynaşma fazla olur. Refah, huzur, güven, barış, kalkınma artar. Hoşgörüde bulunan devletler, milletler, fert ve toplumlar doğruyu bulmanın ve isabetli icraatın, başarılı bir geleceğin yolunu bulur. Dale Carnegie: **“Toplumsal hayatta en yararlı erdem hoşgördür”** diye ifade etmiştir. Mahatma Gandhi ise: **“Bu çağın gereği ortak bir din değil, çeşitli dinlere bağlı insanlar arasında ki karşılıklı hoşgörü ve saygıdır”** diye açıklamıştır.

Hoşgörü, toplum hayatında düşmanlık, dargınlık, kırgınlıkları dağıtarak, sıcak dostluğa döndürecek en etkili yoldur. Hoşgörüde öfke yatıştır, kişi kendine gelir ve özür diler. Birlik Yüce Allah'ın emridir ve hayır vardır. Ali İmran 103. Ayette: **“Hep birlikte Allah'ın ipine sarılın ve ayrılığa düşmeyin”** denilmektedir. Atasözü **“Kötülüğe kötülük her kişinin işi, kötülüğe karşı iyilik er kişinin işi”** denilmektedir. Voltaire bu konuda: **“Anlaşmazlık insanın en büyük hastalığıdır. Hoşgörü ise en büyük çaresi”** diye söylemiştir.

Hoşgörü toplumların, kültürlerin ve medeniyetlerin gelişmesinde büyük rol oynar. Hoşgörü Türklerin kültürel zenginliklerinden birisidir. Türkler, tarih boyunca yönetimlerinde ki halka hoşgörülü davranışa değer veren en önemli bir millettir. Üç kıtada din, dil ve ırk bakımından birçok milleti sınırları içinde barındırmış ve beraberce yaşamıştır. Hiç bir zaman bu toplumları ezmemiş, inançlarına saygı duymuş ve karışmamış, can ve mal güvenliklerini sağlamış, kendi kültür ve inancını benimsetmek için çaba sarf etmemiş ve baskı uygulamamıştır. Çünkü anlayışlarında

“Yaşa yaşat, koru kolla” prensibi hakim olmuş, **“Farlıklar üzerinde birlik”** düşüncesini uygulamıştır. O dönemlerde dünya üzerinde vahşet ve katliam hakim iken, insanlar haksız yere öldürülürken, Türkler topraklarındaki çeşitli dinlere mensup 30 aşkın ırkın yaşadığı halka hoşgörülü, adil ve merhametli olmuştur. Tarihçi Jean Paul Raux eserlerinde Türklerin iki bin yıllık tarihini anlatır ve şöyle der: **“Türkler, egemenliklerindeki halklar arasında ayırım yapmadılar Herkese aynı hukuku uyguladılar. Diğer halkların kimliklerini korudular. Onları sömürmediler. Aksine doyurmaya çalıştılar. Dost bildiklerine iyilikle yaklaştılar. Türklerin hoşgörülü davranışları, dünya uygarlığına yaptıkları en önemli hizmettendir.”**

İlim adamı Brockelman ise Türklerin hoşgörüsü hakkında: **“Müslüman Türkler, fetihler esnasında isteselerdi Hıristiyanları tamamen yok edebilirlerdi. Fakat mensubu buldukları din, buna müsaade etmez”** demektedir. Amerika siyah tenli insanlara, İngilizler Orta Doğu’da Türklere, Araplara ve Hindilere, Fransızlar Cezayir, Fas, Tunus ve Libya’da, Rusya Avrupa ve Orta Asya da ki milletlere, İspanya ve Portekiz sömürgeci altındaki insanlara soykırım, katliam ve zulüm yaparken, Türkler hep adil ve hoşgörü içinde olmuştur. Hakim olunan geniş coğrafyada yaşayan Gayrimüslim vatandaşların inanç ve geleneklerine karışılmamış ve sömürge muamelesi yapılmamıştır. Bu insanlar Türklerin hoşgörüsü altında, huzur ve güven, barış içinde yaşamışlardır.

Hz. Peygamberimiz Uhut’ta amcası Hamza’yı şehit eden, Alparslan, esir aldığı Bizans İmparatoru Roman Diyojen’i affetmiş, hoşgörülü davranmıştır. Selçuklu Sultanı II. Gıyasettin Keyhüsrev, evlendiği Gürcü Prensesine Müslüman oluncaya kadar sarayda inancına ait ibadethane yaptırmıştır. Fatih Sultan

Mehmet’in İstanbul’un ve Bosna Hersek’in fethinden sonra şehirde yaşayan Hıristiyanlara can, mal ve inanç özgürlüğü sağlamış, bu hususta ahitnameler vermiştir. Padişah II. Bayazıt, 1492 yılında İspanya ve Portekiz de katliam ve zulüm gören Yahudilere: «Ülkemin kapıları dünyanın neresinde olursa olsun zulüm görenlere açıktır» demiş ve hoşgörü ile topraklarına kabul etmiştir.

İsveç Kralı Demirbaş Şarl, Ruslara yenilip Osmanlı topraklarına sığındığında kız kardeşine yazdığı mektubunda şöyle diyordu: **“Türklerin esiriyim. Demirin, ateşin, suyun yapamadığını onlar yaptılar; beni esir ettiler. Ayağımda zincir yok, zindanda da değilim. Hürüm, istediğimi yapıyorum. Lakin yine esirim; şefkatın uluvv-i cenabın, asaletin, nezaketin esiriyim. Türkler beni bu işte bu elmas başa bağladılar. Bu kadar şefkatli, bu kadar alicenab, bu kadar asil ve bu kadar nazik bir milletin arasında, hür esir gibi yaşamak bilsen ne tatlı.”**

Her yıl, 16 Kasım’da **“Uluslararası Hoşgörü Günü”** olarak kutlanmaktadır. Ancak, haklının değil, güçlünün haklı ve hakim olduğu bir dünya da yaşıyoruz. 1995 yılında Unesco tarafından **“Hoşgörü yılı”** olarak kabul ve ilan edilmesine rağmen ve milletlerarası toplantılarda siyasi, dini, ekonomik, kültürel ve barış konularında hoşgörüden her defasında dem vurulurken, uygulamada fazla mesafe alınmamaktadır. Çünkü güçlülerin hoşgörüsü yoktur. Halbuki, insanlık ve toplumlar her zamankinden daha fazla bugün iyilik ve hoşgörüye ihtiyaç halindedir.

Dünyada olduğu gibi, ülkemizde de hızlı bir şekilde toplumsal değişim yaşanmaktadır. Teknoloji ve iletişim, her geçen gün Türk insanına müdahale ederek, yıkıcı ve kirliliği ile esir almaktadır. Bu değişim, iletişim her geçen gün insanlarımızda, aile ve toplumumuzda bozulma

yaşatmaktadır. Mili, dini ve kültürel değerlerimizi yok etmeye dönük faaliyetler had safhadadır. Sokakta, evimizin içinde, televizyon ekranlarında, gazetelerde, internet ve bilgisayar ve cep telefonlarında, manevi yapımız bozulmakta ve aile, insanımızdaki sevgi ve hoşgörü bağları koparılmaktadır. Eskisi gibi insanlar arasında sevgi, saygı, hoşgörüye dayalı, huzurlu ve mutlu, işbirliği içinde bir ortam var mı? Yok. Hoşgörüden uzak, kopuk bir halde.

Barışçı, adil ve merhametli nesillerin yetişmesi için onlara iyilik ve hoşgörü kavramının öğretilmesi ve benimsetilmesi lazımdır. Anne ve baba, aile, okul ve devletin kamu ve özel birimleri bu konuda önemle hizmet vermelidirler. Değerlerimiz ancak yaşayarak, yaşatarak verilir. O zaman başarılı, yaratıcı ve çözen, öz güven sahibi, iyiye, doğruya, hoşgörüye ulaşan bireyler yetiştirmiş oluruz.

KAYNAKÇA

- Kemal Arkun- Türklere Barış ve Hoşgörü- Efsus Yay.- İst. 2017
- Prof. Dr. İlyas Çelebi- İtidal ve Hoşgörü- Çamlıca Yay.- İst. 2009
- Turgut Karabulut- Hoşgörü- Cinius Yay.-İst. 2010
- Kuranda Evrensel Hoşgörü- Heyet-Nesil Yay.- İst. 1997
- İ. Hahkı Ünal, M. Özdemir- İslam Kültüründe Hoşgörü- Diyanet Yay.- Ank. 2015
- Michael Walzer- Çev. Abdullah Yılmaz- Hoşgörü Üzerine- Ayrıntı Yay.- İst. 1998
- Prof. Dr. A.Tatlı, Dr. İdris Görmez- Sevgi, Saygı, Hoşgörü- Elit Kültür Yay.- İst.2014
- Yaşar Yiğit- Peygamberimiz ve Hoşgörü- Diyanet Yay.-Ank. 2010
- Hadislerle İslam- Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.- 7 Cilt- Ank.2014
- Ömer Asım Aksoy- Atasözleri Sözlüğü- Türk Dil Kurumu Yay.- Ank.1971